

Soveltava visuaalinen rauhantutkimus: Kuvat, rauhanvälitys ja aktiivinen katsominen

Rasmus Bellmer & Frank Möller¹

Englanninkielisestä alkuperäiskäsikirjoituksesta suomentanut Yingxi Cheng²

Visuaalinen rauhantutkimus tarkastelee sitä, miten rauhaa voidaan havainnollistaa ja edistää kuvien avulla. Esittelemme artikkelissa visuaaliseen rauhantutkimukseen nojautuen aktiivisen katsomisen käsitettä sekä sen soveltamista rauhanvälityksessä. Hahmottelemme toisin sanoen visuaalis-diskurssiivista rauhanvälitystoimintaa, jossa käytetään kuvia ensinnäkin tapana ilmaista ja kuvitella rauhaa sekä toisaalta keinona edistää konfliktin muutokseen keskeisesti liittyvää merkityksen muodostamista. Aktiivisen katsomisen käsite perustuu sellaiseen ymmärrykseen konfliktin muutoksesta, jossa arvostetaan avoimuutta, erilaisuutta ja monitulkintaisuutta sen sijaan, että tähdättäisiin samanlaisuuteen perustuvaan ongelmanratkaisuun. Hyödynnämme erityisesti niitä kuvien ominaispiirteitä, jotka liittyvät kuvien sekä kielen väliseen yhteyteen. Yhtäältä aktiivisen kuuntelun käsitteestä sekä toisaalta rauhanvälityksessä käytetyistä kertomuksellisista lähestymistavoista ammentava aktiivinen katsominen on siten sekä lähestymistapa konfliktien ratkaisuun että käytännön sovitteletaito. Artikkelin on ensiyritys kehittää soveltavaa visuaalista rauhantutkimusta, joka sopisi niin akateemisille rauhantutkijoille kuin rauhanvälityksen ammattilaisillekin.

Avainsanat: aktiivinen katsominen, rauhanvälitys, soveltava visuaalinen rauhantutkimus

Johdanto

Visuaalisessa rauhantutkimuksessa (engl. *visual peace research* eli VPR) tutkimusaiheita käsitellään rauhaan liittyvien kuvien avulla ja niiden kautta. Siinä kysytään, miten rauhaa voidaan havainnollistaa kuvien avulla, miten tällainen havainnollistaminen voi edistää rauhaa ja miten keskustelut rauhankuvastoista voivat lisätä ymmärrystämme rauhasta. Rauhan eri ilmenemismuodoissa ja rauhanprosessin eri vaiheissa tarvitaan erilaisia visualisointeja. Tässä artikkelissa tarkennamme kuvaa siitä, miten visuaalinen rauhantutkimus kurottaa teoreettisesta ja käsitteellisestä ajattelusta myös käytännön välitystoimintaan. Hahmottelemme tulevaa tutkimuslinjaa, muovaamme teoreettisista keskusteluista käytännöllisiä lähestymistapoja sekä kehitämme *soveltavaa visuaalista rauhantutkimusta*, joka soveltuu paitsi akateemisessa maailmassa toimiville rauhantutkijoille myös rauhantyöläisille; siis sille moninaiselle joukolle rauhanvälityksen ammattilaisia, konfliktinratkaisijoita ja -sovitteletaitoita, joiden päämääränä on synnyttää vuoropuhelua (väkivaltaisen) konfliktin osapuolten välille ja ohjata keskustelua

1 Kiitämme kahta anonymiä arvioijaa syvällisistä ja asiantuntevista kommentteista artikkelin aiempaan versioon. Olemme kiitollisia myös Koneen säätiön myöntämästä rahoituksesta *Peace Videography*-projektillemme.

2 Suomentajan huomautus: artikkelissa esiintyvät, muihin teksteihin viittaavat lainaukset on pääosin suomennettu tämän artikkelin kontekstissa ja lainausten alkuperäisteoksiin perusteellisesti syventymättä. Toisin sanoen, lainaukset on suomennettu ennen kaikkea artikkelin luettavuutta ja ymmärrettävyyttä silmällä pitäen.

kohti rauhanomaista päämäärää.³ Tarkastelemme erityisesti kuvien hyödyntämistä *rauhanvälityksen* edistämiseksi. Kuvien tarjoamia haasteita tai mahdollisuuksia ei ole tähän mennessä vielä käsitelty rauhanvälitykseen liittyvässä tutkimuksessa. Visuaalinen rauhantutkimus on tuottanut paljon syvällistä teoreettista tietoa, mutta rauhan ja poliittisuuden kannalta olisi hyödyllistä luoda yhteyksiä myös akateemisesti tuotettujen diskurssien ja käytännön toiminnan välille. Tällainen dialogi auttaisi laaja-alaisesti rauhantyön tekijöitä ymmärtämään kuvien toimintaa ja vaikutusta yhteiskunnassa. Dialogi auttaisi myös visuaalisesta rauhantutkimuksesta kiinnostuneita tutkijoita lisäämään työnsä poliittista relevanssia ja yhteiskunnallista vuorovaikutusta. Soveltava VPR auttaa rauhanvälittäjiä ymmärtämään sitä, miten kuvat muovaavat konfliktin osapuolten näkemyksiä konfliktitilanteesta: miten kuvat mahdollistavat yhden tulkinnan samalla, kun ne sulkevat pois muita tulkintoja.

Artikkelimme etenee seuraavasti: Aloitamme esittelemällä niitä teoreettisia ja käsitteellisiä keskusteluja, jotka liittyvät rauhan visuaaliseen ulottuvuuteen. Seuraavaksi tarkastelemme kuvien mahdollista osuutta rauhanvälityksessä paikantamalla niitä ulottuvuuksia, jotka nähdäksemme puuttuvat nykyisistä kansainvälisen rauhanvälityksen lähestymistavoista. Koska kuvien sisällyttäminen nykyisiin sovittelu- ja rauhanvälitysmenettelyihin muuttaa näitä menettelyjä oleellisesti, näemme aiheelliseksi luoda uusi käsite, jota kutsumme englanninkielisellä termillä *conflict conversation constellation* (jatkossa CCC). CCC on rauhantyössä hyödynnettävä fyysinen tai virtuaalinen tila tai tapahtuma, jossa konfliktin osapuolet voivat keskustella yhteisistä ongelmista ja jossa tavoiteltavana päämääränä on päästä yhteisymmärrykseen hyväksymällä kertomusten monitahoisuus (engl. *by re-complexifying narratives*). Aktiivisen kuuntelun käsitteen sekä rauhanvälityksessä käytettyjen kertomuksellisten lähestymistapojen innoittamana pyrimme edistämään *aktiivisen katsomisen* merkitystä rauhanvälityksessä (ja rauhantyössä ylipäänsä). Tarkoitamme aktiivisella katsomisella sovittelukäytäntöä, jossa on mukana kuvia ilmaisutapana ja merkityksen muodostamisprosesseja edistävänä välineenä ja jossa hyödynnetään artikkelissa myöhemmin esiteltäviä kuvien ominaispiirteitä. Esittelemämme aktiivisen katsomisen käsite on sekä lähestymistapa konfliktien sovitteluun että sovittelutaito. Se perustuu sellaiseen ymmärrykseen konfliktin rauhanomaisesta muutoksesta (engl. *conflict transformation*), jossa arvostetaan avoimuutta, erilaisuutta ja monitulkintaisuutta sen sijaan, että tähdättäisiin samanlaisuuteen perustuvaan ongelmanratkaisuun.

Visuaalinen rauhantutkimus

Visuaalinen rauhantutkimus on monitieteinen ja moniulotteinen rauhantutkimuksen ala. Siinä analysoidaan rauhan visuaalista rakentumista, tutkitaan muun muassa kuvien kautta tutkimuksen ja käytännön eettisiä toimintaperiaatteita sekä tarkastellaan todellisuuden visuaalista rakentumista muovaavia valtasuhteita (ks. Möller 2013; 2019; 2020). Koska kuvat ovat aina olennainen osa laajempia sosiaalisia, poliittisia ja kulttuurisia ilmiöitä, joista niitä on vaikeaa eristää analyttisesti, VPR:ssa korostetaan samanaikaisuutta (engl. *contemporaneity*)

3 Toimituksen huomautus: olemme yhdessä kirjoittajien ja kääntäjän kanssa etsineet ilmaisia, jotka parhaiten välittäisivät artikkelin keskeiset argumentit suomen kielellä. Kaikille artikkelissa esiintyville käsitteille ja termeille ei ole vakiintuneita käännöksiä, eivätkä kaikki lukijat välttämättä tulkitse käsitteitä samalla tavalla.

kausalisuuden sijaan. Tämä tarkoittaa sitä, että kuvat ja rauha (tai sen puute) ovat yhtäaikaisesti olemassa. Näin ollen niitä voi ja tulee käsitellä yhdessä. Lisäksi niiden välistä suhdetta tietyssä tilanteessa tulisi tarkastella analyyttisesti monimuotoisin keinoin ja lähestymistavoin. VPR:ssa tarkastellaan niitä laajempia kehyksiä, joihin kuvat sijoitetaan, sekä sitä, miten kuvat vaikuttavat omalta osaltaan noiden kehysten syntyyn. Siinä ei väistetä myöskään tapahtumia, joissa kuvat laukaisevat väkivaltaisia konflikteja. Toisin kuin turvallisuustutkimuksen tai kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa VPR:ssa keskitytään kuvien mahdollisuuteen edistää rauhanomaista muutosta suhteessa ympäröiviin diskursseihin; siinä käsitellään niin kutsuttuja rauhanpotentiaalisuuksia (engl. *peace potentialities*). VPR on väistämättä normatiivinen lähestymistapa, jossa suositetaan väkivallattomia keinoja konfliktin käsittelyssä.

VPR auttaa meitä rauhantutkijoina pohtimaan sitä, mitä rauha on ja mitä tarkoitamme rauhalla. Mikä tahansa visuaalinen esitys rauhasta ”perustuu rauhaan, havainnollistaa sitä ja muodostuu siitä: se on riippuvainen rauhan määritelmästä, se ilmentää jo olemassa olevia käsityksiä rauhasta, ja se muovaa ja monipuolistaa katsojien ymmärrystä rauhasta niin, että tämä ymmärrys ulottuu vakiintuneita ja itsestään selvinä pidettyjä käsityksiä pitemmälle” (Möller 2020, 1). VPR:ssa pyritään muodostamaan visuaalinen näkökulma rauhasta, ja lisäksi tarkastellaan sitä, miten kuvien avulla voidaan luoda sekä uusia tapoja nähdä rauhaa että lopulta myös uutta rauhanpolitiikkaa. Koska kuvia rauhasta on ”vaikeaa myydä” (Wenders & Zour-nazi 2013, 38), ne syrjäytetään valokuvajournalismissa vallitsevan sotaa, tuhoa ja väkivaltaa korostavan vahvan perinteen takia. Seurauksena kuvien mahdollisuudet edesauttaa rauhaa jäävät usein näkemättä ja tarkastelematta.

Kilpailevat käsitykset rauhasta vaikuttavat katsojien mielipiteeseen siitä, edustaako tietty kuva rauhaa vai ei. Onkin todennäköistä, että useat (mukaan lukien toisensa poissulkevat) rauhan visualisoinnit esiintyvät rinnakkain. Saman rauhanprosessin eri vaiheet ja eri rauhanprosessien samankaltaiset vaiheet vaativat erilaisia visualisointeja. Näihin kuuluvat Johan Galtungin (1964) klassisesta käsitteistöstä lainatut *negatiivisen* rauhan kuvat, joissa rauhan poissaolo korostaa sen tarvetta, sekä *minimalistisen* rauhan kuvat, joissa näkyy (rauhallista) jokapäiväistä elämää väkivaltaisen konfliktin aikana (ks. Mac Ginty 2013; 2014; myös Fairey 2021). Rauhan etsiminen väkivaltaisessa kontekstissa on keino korostaa yksilöitä ja heidän arkista, pienimuotoista vastarintaansa sekä kohdella heitä oman elämänsä aktiivisina toimijoina sen sijaan, että heidät kuvattaisiin pelkästään (väkivaltaisen) kontekstin uhreina.⁴

Kuviin sisältyy myös muistiin liittyvä komponentti. Rauhan yhtenä osana on muisto väkivaltaisessa konfliktissa koetusta kärsimyksestä, joka joko koetaan henkilökohtaisesti tai välitetään sosiaalisesti sukupolvelta toiselle (Hirsch 2012). Muisto on epävakaa; se muuttuu ja kehittyy jatkuvasti yksilöiden ja nykytarpeita heijastavien yhteisöjen vaikutuksesta. Yksittäisiä tapahtumia yhdistäviä muistoja dekonstruoidaan, tulkitaan uudelleen ja rekonstruoidaan jatkuvasti yhtenäisen kertomuksen luomiseksi. Tämä tapahtuu usein kuvien avulla. Tällaiset prosessit pätevät siis myös kuviin. Niille annettu merkitys muuttuu, ja tällöin aiemmin sotakuvina pidetyistä kuvista saattaa tulla rauhan kuvia tai rauhanodotteita (engl. *peace*

4 Konteksti on tässäkin ratkaisevan tärkeä. Autoritaariset hallitukset saattavat käyttää tällaisia kuvia – joissa tavalliset ihmiset tekevät tavallisia asioita – myös peittääkseen sitä väkivaltaa, joka kohdistuu kuvien ihmisiin ja erityisesti niihin, jotka jäävät kuvien kautta kokonaan näkymättömiin (Föllmer 2016, 62).

anticipations) – edellisessä tapauksessa puhutaan *rauhasta muistuttavista* kuvista (*mnemonic peace images*) ja jälkimmäisessä *rauhaa ennakoivista* kuvista (*anticipatory peace images*). Sekä konfliktin osapuolet että sovittelijat tuovat mukanaan sovittelu- tai rauhanvälitystilaisuuteen visuaalisia muistoja, jotka kirjaimellisesti muovaavat heidän tapojaan nähdä asioita ja käsitellä saatavilla olevaa tietoa. Nämä kategoriat tulisi nähdä heuristisina välineinä, jotka auttavat kuvien jatkokäsitteellistämässä rauhan kuviksi.

Visuaalinen dokumentointi ei *sellaisenaan* kerro meille siitä, mikä tulkinta annetusta kuvasta on 'oikea'; toisin sanoen se ei vakuuta meitä mistään. Visuaalinen dokumentointi puolestaan antaa käsityksen minkä tahansa esitetyn kohtausten – jopa näennäisesti yksinkertaisen ja ilmeisen sellaisen – moniselitteisyydestä. Tähän moniselitteisyyteen sisältyy mahdollisuus, että eri ihmiset saattavat ymmärrettävistä syistä tulkita samaa kohtausta ja samaa kuvaa radikaalisti erilaisella tavalla. Näin ollen jotkut tarkkailijat saattavat korostaa, että esitetyssä kohtauksessa vallitsee käsitys rauhasta tai että heille välittyy annetusta kuvasta rauhan tunne. Toiset taas voivat vastustaa tällaista tulkintaa. VPR:ssa tarkastellaan koko konfliktin kirjoa, johon kuuluvat itse konflikti, sen jälkeinen tilanne⁵ sekä rauha. Tämä kirjo ei ole suoraviivaisesti eikä yleisesti sovellettava, mutta se on hyödyllinen tarkasteltaessa siirtymisiä väkivallasta rauhaan.⁶

VPR yhdistää rauhan- ja konfliktintutkimukseen teorioita ja käsitteitä aloihin, joissa on perinteisesti tutkittu kuvien toimintaa ja niiden vaikutusta yhteiskunnassa. Muun muassa mediatutkimuksen sekä kulttuurintutkimuksen havaintojen huomioiminen on oleellista, mikäli halutaan ymmärtää kuvien osuutta rauhanprosessien edistämässä. Artikkelimme pohjautuu edellä esitettyihin aiempiin keskusteluihin ja tutkimuksiin, ja tavoitteenamme on käynnistää keskustelu astetta käytännöllisemmistä keinoista, joilla rauhaa voidaan edistää kuvien avulla. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi viemme *aktiivisen katsomisen* käsitettä pidemmälle kuin tähänastisessa kansainvälisessä rauhanvälityskirjallisuudessa on tehty. Käsite perustuu jo vakiintuneeseen *aktiivisen kuuntelun*⁷ käsitteeseen. Tarkastelemme sen avulla sitä, miten kuvien tiettyjä ominaispiirteitä voidaan hyödyntää rauhanprosessien edistämässä.

Kuvien rauhanpotentiaalisuudet rauhanvälityksessä

Käsitlemme seuraavissa alaluvuissa ensin niitä puutteita, joita esiintyy nykyisissä lähestymistavoissa kansainväliseen rauhanvälitykseen ja joita voidaan poistaa aktiivisen katsomisen

- 5 Käsitys 'konfliktin jälkeisestä tilanteesta' (engl. *post-conflict*) väkivaltaisen konfliktin ja rauhan välisenä aikavaiheena on hyvin kiistanalainen. Esimerkiksi Aida Hozic (2014, 21) kirjoittaa, että "konfliktin jälkeisen tilanteen poliittinen määrittely jatkuvia interventioita ja kansainvälistä valvontaa sallivaksi tilaksi on johtanut heikkojen ja epäonnistuneiden valtioiden uudenlaiseen poliittiseen maantieteeseen, jota luonnehtivat hallitsemattomat alueelliset toimijat sekä lainsuojattomat ja ylkiöt ja joka kaipaa ja vaatii jatkuvasti maailman vaikutusvaltaisimpien toimijoiden huomiota."
- 6 Samaten väkivallan kehityskaari sen jälkeiseen tilaan ja siitä eteenpäin rauhaan toimii hyvin heuristisena välineenä, kun tarkastellaan monimutkaista, monitulkintaista ja mahdollisesti peruutettavissa olevaa sosiaalista kanssakäymistä (ks. Möller 2019, 105–157).
- 7 Keskitymme rauhanrakentamiseen ja kansainväliseen rauhanvälitykseen rauhantyyntöä kiinnittämättä sen enempiä huomiota siihen, mihin kohtaan yllä mainittua väkivaltaisen konfliktin ja rauhan kehityskaarta sovittelutoiminta tarkalleen sijoittuu.

avulla sekä sisällyttämällä kuvia rauhanvälitykseen. Toiseksi pyrimme yhdistämään teoreettista keskustelua käytännön rauhantyöhön CCC-käsitteen avulla. Sen päämääränä on kertomuksellisiin lähestymistapoihin perustuva visuaalis-diskursiivinen käsitys rauhantyöstä. CCC ei pelkästään lisää visuaalista ulottuvuutta vakiintuneisiin sovittelukäytäntöihin, vaan se myös muuttaa näitä käytäntöjä. Saavutamme näin kolme asiaa: Ensiksi opimme käsittämään CCC:t itsenäisinä sovittelukäytäntöinä. Toiseksi opimme tarkastelemaan aktiivista kuuntelua kriittisesti osana kertomuksellista viitekehystä. Kolmanneksi opimme liittämään visuaalisen ulottuvuuden aktiiviseen kuunteluun, jolloin myös ymmärryksemme aktiivisesta katsomisesta kehittyi. Näin ollen aktiivinen katsominen on sekä lähestymistapa konfliktien sovitteluun että tärkeä työkalu rauhanrakentajille.

Kansainvälisen rauhanvälityksen nykytilanne

Jokaisessa rauhanvälityksen määritelmässä heijastuvat taustaoletukset konfliktin luonteesta, ja jokainen lähestymistapa rauhanvälitykseen paljastaa vallitsevia käsityksiä siitä, miten käsitellä olevaa konfliktia tulisi lähestyä. Yhtenä yleisenä lähtökohtana on Yhdistyneiden kansakuntien *Tehokkaan rauhanvälityksen ohjeistus*, jonka mukaan rauhanvälitys on ”prosessi, jossa kolmas osapuoli avustaa kahta tai useampaa osapuolta – näiden suostumuksella – estämään, hallitsemaan ja ratkaisemaan konfliktin auttamalla näitä kehittämään molemmin puolin hyväksyttäviä sopimuksia” (Yhdistyneet kansakunnat 2012, 4). Tätä määritelmää on kritisoitu siitä, että se on liian kapea ja keskittyy liikaa sopimusten solmimiseen tavoiteltavana päämääränä (Lehti 2019, 16). Sen sijaan esimerkiksi Marieke Kleiboer (1996, 360) kuvaillee rauhanvälitystä ”konfliktinhallinnaksi, jossa kolmas osapuoli avustaa kahta tai useampaa kilpailevaa osapuolta löytämään ratkaisun sortumatta väkivaltaan” – tosin selittämättä sen tarkemmin sitä, millaiselta tällainen ratkaisu näyttäisi.

Louis Kriesberg (2015, 13–14) mainitsee yhdeksi rauhanvälityksen hyödyksi sen, että se pystyy ”auttamaan vastapuolia kommunikoimaan toistensa kanssa jopa raa’an väkivaltaisen konfliktin keskellä”. Samalla tavoin ”sosiaalisten suhteiden palauttaminen ennalleen” on yksi Kleiboerin (1996, 379) neljästä ”kansainvälisen rauhanvälityksen prototeoriasta”.⁸ Lisäksi rauhanvälityksellä voidaan pyrkiä vähintäänkin estämään sosiaalisia suhteita romahtamasta totaalisesti. Tutkimuksemme kannalta ei ole välttämätöntä tehdä tarkkaa eroa rauhanvälityksen (engl. *mediation*) ja siihen liittyvien konfliktin transformaation (engl. *conflict transformation*) työkalujen (kuten dialogin ja neuvottelun) välillä, kunhan prosessiin osallistuu jollakin tavalla kolmas osapuoli. Näiden käsitteiden väliset erot ovat häilyviä varsinkin käytännössä, mutta myös tutkimuskirjallisuudessa niiden välillä esiintyy päällekkäisyyksiä. Oleellisempaa kuitenkin on, että kaikkiin käsitteisiin kuuluu visuaalinen elementti, jota ei ole toistaiseksi tutkittu systemaattisesti yhdelläkään aihepiirillä sivuavista tutkimusaloista.

Rauhanvälityksen tehokkuudesta ja hyödyllisyydestä nykyisissä konfliktiympäristöissä on keskusteltu vilkkaasti (Dziatkowiec ym. 2016, 6; Lehti 2019, 3–4; Pentikäinen 2015, 67). On väitetty, että kun rationaalisuus asetetaan tunteiden edelle, konfliktin monitahoisuus jää huomioimatta, jolloin huomioimatta jää myös kulttuuristen käytäntöjen monimuotoisuus (Cobb

8 Muut prototeoriat ovat kansainvälinen rauhanvälitys vallanvälityksenä (engl. *power brokerage*), poliittisena ongelmanratkaisuna sekä valloituksena (*domination*) (Kleiboer 1996, 379).

2013, 75; Brigg & Bleiker 2011, 29; Jones & Bodtker 2011), kun länsimaihin kuulumattomia yhteiskuntia sovitetään länsimaisiin malleihin. Paul Dziatkowiec ja muut (2016, 24) ovat siten panneet merkille, että ”vaikeasti käsiteltäväksi (engl. *intractable*) ei muutu ainoastaan konflikti vaan myös itse rauhanvälitysmenettely”. Tämän seurauksena tutkijat ja rauhantekijät ovat alkaneet etsiä innovatiivisia ideoita, käsitteitä ja menetelmiä sekä rauhanvälityksen tehostamiseksi että ymmärryksen lisäämiseksi siitä, mitä ”tehokkuus” ylipäätään tarkoittaa rauhanvälityksen kontekstissa.

Keskityimme rauhanvälityksen arvioinnissamme siihen Sara Cobbin samanlaisuuteen perustuvaksi yhteisymmärrykseksi (engl. *consensus-as-sameness*) kutsumaan periaatteeseen, joka luonnehtii monien rauhanvälityksen teorioiden ja käytäntöjen ydintä. Termi viittaa siihen, että konfliktinratkaisun käytäntöjä käsitetään ”jaettuna’ kokemuksenä, ikään kuin kokemuksen samuus ja erilaisuuksien vähentäminen toimisivat väylänä suhteiden kehittämiseen” (Cobb 2013, 235–236). Samoin kuin muissa länsimaisesta filosofisesta ajattelusta vaikuttavista saaneissa konfliktinratkaisumekanismeissa myös rauhanvälityksessä on ”korostettu yksimielisyyttä, yhtäläisyyttä ja yhtenäisyyttä erilaisuuksien sijaan” (Brigg & Bleiker 2011, 23). Seurauksena useisiin sovittelumenettelyihin ”sisältyy oletus siitä, että konfliktit voidaan ratkaista muuttamalla asenteita tai tyydyttämällä neuvotteluteitse sovittuja tarpeita” (Cobb 2013, 11). Tällaiset sopimuksiin tähtäävät ratkaisutavat (engl. *resolution-as-agreement*) (mt., 72) saattavat kuitenkin olla tarkoituksen vastaisia tai jopa vahingollisia rauhanprosessille: ”keskustelu osapuolten intresseistä konfliktin ratkaisuprosessin aikana ei johda konfliktin selvittämiseen vaan pikemminkin sen uusiutumiseen, sillä osapuolet keskustelevat ’intresseistään’ sellaisen kertomuksellisen viitekehyksen puitteissa, joka horjuttaa vastapuolen oikeutuksia” (mt., 72).

Kun siirrytään kauemmas tarpeita ja intressejä korostavasta rauhanvälityksen käsityksestä, uusia rooleja saavat myös ne yksilöt tai ryhmät, joiden tavoite konfliktia lähestyessään on ollut sen ”ratkaisu”. Nämä yksilöt ja ryhmät osallistuvat myös todellisuuden ja merkitysten sosiaaliseen rakentamiseen, ja pelkkä heidän olemassaolonsa muuttaa jo konfliktidynamiikkaa. Lisäksi intressikeskeisissä lähestymistavoissa huomioimatta jää se, miten nämä intressit syntyvät eli miten ne määrittyvät sosiaalisesti. Monet rauhanvälitykseen erikoistuneet toimijat olettavat, että intressit ”esiintyvät rinnakkain niitä koskevan keskustelun kanssa tai ovat jo ennestään olemassa” (Cobb 2013, 72). Tästä näkökulmasta rauhanvälitys edustaa tietynlaista rajattavaa todellisuutta, ja rauhanvälityksen ammattilaiset ”tekevät töitä auttaakseen osapuolia löytämään oikeita sanoja tai ilmaisuja tämän todellisuuden kuvailemiseksi, minkä takia ’aktiivinen kuunteleminen’ on läsnä kaikkialla konfliktinratkaisussa” (mt., 72). Kun ”konfliktinratkaisun pääsuuntauksissa puhetta korostetaan konfliktin käsittelyn keinona” (Brigg & Bleiker 2011, 30), syjään jää kaikki muu kommunikaatio, joka tapahtuu sanoihin perustuvan viestinnän ja vaientamisen dynamiikan ulkopuolella (Chan 2011, 272). Sivuun jää myös se, että puhetta voidaan käyttää sekä konfliktin ratkaisemiseen että sen pahentamiseen.

Tällainen intressikeskeinen ongelmanratkaisu ei ole kuitenkaan ainoa lähestymistapa rauhanvälityksen ymmärtämiseen ja harjoittamiseen, ja jotkut tutkijat ja ammattilaiset kannat-

tavat transformatiivisempaa lähestymistapaa⁹ (Stewart & Maxwell 2010, 38). Esimerkiksi Sara Cobb (2013) sekä John Winslade ja Gerald Monk (2008) korostavat rauhanvälityksen ja konfliktinratkaisun kertomuksellisissa lähestymistavoissaan *itse merkityksen muodostamisprosessia*. Seuraavassa ehdotamme yhtä tapaa käsitteellistää rauhanvälitysmenettelyjä eli CCC:tä, jossa inspiraation lähteenä on kertomuksellinen lähestymistapa konfliktinratkaisuun. CCC on siis ihanteellinen tyypillinen tilanne, jossa annetaan tilaa kertomusten monitahoisuuksien tarkastelulle ja pyritään sen avulla sekä pohtimaan yhteisiä ongelmia että ymmärtämään niitä visuaalisesti ja diskursiivisesti. Tällainen prosessi hyötyisi kuvien sisällyttämisestä rauhanvälitystoimintaan, minkä takia kehitämme väitteitä visuaalisen rauhantutkimuksen viitekehityksessä. Väitteemme edellyttävät muun muassa sitä, että VPR:n aikaansaamaa ja mahdollistamaa sanan ja kuvan välistä suhdetta pohditaan. Emme väitä, että lähestymistapamme on ainutlaatuinen konfliktin osapuolten suhteiden muuntamisen kannalta (ks. esim. Kelman & Fisher 2016). Kuitenkin toisin kuin ongelmanratkaisuun tähtäävät lähestymistavat, joissa pyritään ”saamaan kirjallinen sovintosopimus aikaan sisältökysymykset ratkaisemalla” (Stewart & Maxwell 2010, 38), CCC:ssä korostetaan *merkityksen kehityksen* tärkeyttä väkivaltaisten konfliktien ratkaisemisessa. Toissijaiseksi jää puolestaan sopimukseen pääseminen konfliktin keskeisten näkökohtien tulkinnasta.

Nojaudumme rauhanvälityksen kerronnallisiin lähestymistapoihin. Tämä auttaa kohteilemaan kuvia kerronnan kulkua ja kehitystä edistävinä diskursiivisina välineinä sekä hyödyntämään niiden ominaispiirteitä (esim. niiden suhdetta sanoihin) rauhanvälityksen kontekstissa. Kun huomioon otetaan kuvien luontaiset ominaispiirteet sekä se, että ne ovat läsnä kaikentyyppisissä sosiaalisissa konteksteissa (ks. Bleiker 2018), voidaan havaita niiden merkittävä rooli rauhadynamikassa ja erityisesti merkityksen muodostamisessa. Tästä seuraa kysymys siitä, miten rauhanprosesseja voidaan ylipäänsä edistää kuvien avulla. Pohdimme ensin *aktiivisen kuuntelun* roolia rauhanvälityksessä, minkä jälkeen esitämme *aktiivisen katsomisen* käsitettä eli sovittelukäytäntöä ja -taitoa, jossa hyödynnetään kuvien ominaispiirteitä ja keskitytään ongelmanratkaisuun ja samanlaisuuden sijaan erilaisuuksien ja monitulkintaisuuden arvostamiseen.

CCC: kohti kerronnallisuutta väkivaltaisessa konfliktissa

Konfliktinratkaisu on Sara Cobbin (2013, 284) mukaan ”poeettinen prosessi, jossa vahvistetaan ihmisten kertomuksia niin, että inhimillisinä olentoina heillä olisi kenties paradoksaalisella tavalla vapaus olla ihmisiä”. Väkivaltaisen konfliktin muuntaminen rauhaksi vaatii kertomusten ja merkitysten muodostamisprosessien työstämistä. Omassa rauhanvälityksen määritelmässään Cobb (mt., 24) pitää konfliktinratkaisun ytimenä ”merkityksen kehitystä” (engl. *evolution of meaning*), kun taas John Winslade ja Gerald Monk (2006, 223) käyttävät termiä ”juonen kehitys” (*plot evolution*). Cobb (2013, 26) väittää, että ”väkivalta ei ainoastaan riko suhteita, vaan se rikkoor myös itse kertomuksen logiikan, sillä henkilöt eivät pysty

9 Joseph Folgerin ja Dan Simonin (2017, 73) mukaan tällainen ”[t]ransformatiivinen käytäntö perustuu ideologiaan, joka on vähemmän individualistinen kuin perinteiset ongelmanratkaisuun tai tarpeisiin keskittyvät näkemykset konfliktista ja konflikti-interventiosta. Tämä relationaalinen näkemys toimii vaihtoehtona transaktiokeskeisemmille konfliktin teorioille. Siihen kuuluu oletus, että ihmiset ovat yhteiskunnallisesti kiinnostuneet sekä heidän omista intresseistään että heidän yhteyksistään toisiin ihmisiin.”

saamaan väkivallasta selvää”. Hän jatkaa, että ”merkityksellä on väliä”, ”tieto on intersubjektiivista” ja ”kertomukset voivat toimia sekä konfliktin aiheuttajana että resurssina sen ratkaisemiseksi” (mt., 143).

Konfliktitilanteessa kertomusten monitahoisuus häviää ja niistä tulee yhä yksinkertaisempia ja kaavamaisempia. Kertomukset muuttuvat ”kerronnallisiksi ’oikoteiksi’ – pääjuonen tapahtumiin ’tiivistyy’ merkitys niin, että tapahtumat toimivat semioottisena merkinä koko joukolle kertomuksia, jotka loivat alkujaan kontekstin ja vakautta kyseiselle tapahtumalle” (Cobb 2013, 51). Ilmiöllä on merkittäviä seurauksia konfliktien kehityksen kannalta, sillä ”vastapuolen subjektiivisuus tukahdutetaan, ja heidän aikeensa, motivaationsa tai tunnekokemuksensa jätetään puhujan tarinasta pois. Vastapuolen latistaminen on kerronnallinen tapa epäinhimillistä häntä” (mt., 59). Sen lisäksi konflikti ei ainoastaan johda kerronnallisen monitahoisuuden vähenemiseen, vaan sillä on myös osuutensa kertomusten sulkemisessa (Cobb 2013, 86). Näiden havaintojen perusteella rauhanvälityksen kertomuksellisessa lähestymistavassa on nähtävissä oletus siitä, että kertomuksissa on tapahduttava kehitys konfliktin ratkaisun saavuttamiseksi. Toisin sanoen tarvitaan kehitys konfliktia koskevassa merkityksessä, mitä varten osapuolten täytyy esittää kertomuksensa toiselle. Kuitenkaan ”kertomuksen esittäminen ei takaa kertomuksen kehittymistä, vaan sen kehitys riippuu niistä olosuhteista, joissa se esitetään” (mt., 24). Ehdotamme spesifiä tarkastelukehystä (CCC:tä) sekä työkaluja (aktiivista kuuntelemista ja aktiivista katsomista) kerronnallisen kehityksen edistäjiksi. CCC:t ovat fyysisiä ja tunneperäisiä tiloja tai järjestettyjä tapahtumia, joissa kertomuksia pystytään jakamaan visuaalis-diskursiivisesti. Lisäksi niissä kertomukset saavat tilaa kehittyä ja saada takaisin aiemman, konfliktin aikana menettämänsä monitahoisuuden.

Rauhanvälittäjät voisivat konfliktin kolmantena osapuolena auttaa CCC:n aikaansaamisessa sekä helpottaa niiden läpiviemistä. Kolmannen osapuolen osallistuminen konfliktiin on aina arka asia, ja legitimiyyttä, toimijuutta, valtasuhteita, omia intressejä sekä eettistä toimintaa koskevat kysymykset ovat ehdottomasti keskeisessä asemassa missä tahansa ulkopuoliseen toimintaan perustuvassa rauhanvälitystilanteessa. Mallimme ei eroa tässä suhteessa muista konfliktinratkaisun lähestymistavoista. Yhdymme Cobbin (2013, 67) näkemykseen siitä, että konfliktista kärsineet ihmiset saattavat ”päätyä kertomuksiin, jotka eivät ole heidän tekemiään ja joita he eivät pysty itse muuttamaan”. Tämän takia ”kerronnallinen muutos ei todennäköisesti tule kerronnallisen rakentumisprosessin sisältä” (mt., 52), vaan siinä vaaditaan ”apua vastapuolta poissuljettuna pitävien kerronnallisten rakenteiden (kuten juonten, henkilöiden ja moraalisten kehysten) horjuttamiseen” (mt., 222).

CCC:issä erilaiset ja samanarvoiset visuaalis-diskursiiviset kertomukset esiintyvät rinnakkain hierarkkisen järjestyksen sijaan. Tarkoitus ei ole etsiä autenttista tai yleispätevää totuutta (Cobb 2013, 142), vaan liikkeelle lähdetään ”siitä oletuksesta, että ihmiset esiintyvät aina useammassa tarinan juonessa. Tämä on elämän monimutkaisuuden tunnustamista sen sijaan, että henkilön useat tarinan juonet yhdistettäisiin yhdeksi ainoaksi johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi” (Winslade & Monk 2008, 7). CCC:issä kiinnostuksen kohteena onkin eri ihmisten välinen suhde tai tarkemmin sanottuna suhde eri kertomusten välillä sekä niiden kehitys. Winslade ja Monk (2006, 223) kuvailevat tilannetta sellaiseksi, jossa ”suhteen tarina

kirjoitetaan uudelleen ongelman käsittelemiseksi sen sijaan, että ongelmaa käsitellään, jotta suhde voi päästä jatkumaan”. Näin ollen onnistuneessa sovittelumenettelyssä on nähtävissä kehitys monitahoisempaan suuntaan konfliktin osapuolten kertomuksissa (joskin on vaikea päättää etukäteen, missä vaiheessa kertomuksia voitaisiin pitää riittävän monitahoisina). Tarkastelemme seuraavaksi *aktiivisen kuuntelemisen* roolia merkityksen kehittämiseksi ja kertomusten monitahoistamisesta, minkä jälkeen siirrymme viimein CCC:iden keskeisimpään käsitteeseen eli *aktiiviseen katsomiseen*.

Aktiivinen kuunteleminen

Rauhanvälityksen tutkijat ja rauhanvälittäjät pitävät aktiivista kuuntelemista yhtenä tärkeimmistä taidoista, joka rauhanvälittäjällä tulee olla (Fisher & Ury 2012, 36; Småberg 2009, 116; Kelly & Kaminskiené 2016, 57; Yhdistyneet kansakunnat 2012, 4). Pohjimmiltaan ”aktiivinen” – tai ”huolellinen” ja ”pohtiva” (Småberg 2009, 116), ”herkkä” (Rogers & Farson 1987, 1), ”empaattinen” tai yksinkertaisesti ”hyvä” (Salem 1982, 99) – kuunteleminen viittaa siihen, että rauhanvälittäjät kiinnittävät huomion keskustelukumppaneihin ja priorisoivat muiden kuuntelemista oman puheenvuoron sijaan (Engel & Korf 2005, 7).

Kun aktiiviset kuuntelijat osallistuvat rauhanvälitykseen, heidän tavoitteenaan on selvittää ja oppia konfliktin osapuolilta sitä, *miten* ja *miksi* nämä käsittävät asioita niin kuin tekevät, sekä luoda epähierarkkinen keskustelu tasaveroisten osapuolten välillä. Tämä tavoite antaa ymmärtää, että aktiivisten kuuntelijoiden pitäisi sietää (tai oppia sietämään) joukkoa moninaisia kertomuksia, jotka saattavat tukea toisiaan, limittyä toisiinsa, täydentää toisiaan, olla ristiriidassa toistensa kanssa tai esiintyä erillään toisistaan. Toisin kuin perinteisessä rauhanvälityksen kirjallisuudessa emme kohtele lähestymistavassamme osapuolten asemia, intressejä ja tarpeita (ks. esim. Fisher & Ury 2012, 42, 50) heidän luonteensa tai identiteettinsä ilmentyminä vaan diskursiivisesti kehittyneinä asioina, jotka muodostuvat kertomuksista ja ovat niihin kietoutuneita. Nämä ’miten’ ja ’miksi’ -kysymykset rakennetaan konstruktivistiseen ja epäessentialistiseen näkemykseen perustuen sosiaalisesti ja diskursiivisesti, ”eikä mitään taustalla olevaa olemusta voida pitää luotettavampana kuin sen ’pintatason’ ilmentymiä” (Winslade & Monk 2006, 221).

Vaikka sosiaalinen ja digitaalinen media auttavat nykyään saamaan oman äänen kuulumaan, elämme yhä ”yhteiskunnissa, joissa puhutaan paljon useammin yksilöiden *puolesta* sen sijaan, että heidän annettaisiin puhua omissa nimissään – eivätkä heidän puolestaan käydyt keskustelut aina pidä paikkaansa” (Couldry 2000, 58). Kysymys siitä, kuka saa puhua, on poliittinen, kuten myös ”kysymys siitä, kuka tulee kuulluksi” (mt., 57). Molemmat kysymykset liittyvät osallisuuteen, syrjäytymiseen, sukupuoleen sekä yhteiskunnassa vallitseviin valtasuhteisiin, myös suhteisiin niiden ryhmien välillä, joiden puolesta kolmannen osapuolen edustaja toimii rauhanvälityksessä. Koska puhuminen ei välttämättä johda suoraviivaisesti *kuunnelluksi* (tai *ymmärretyksi*) tulemiseen, on välttämätöntä, että *aktiivinen kuuntelu* luo yhteyden näiden asioiden välille.

Kysymykseen ymmärtämisen tarkkuudesta liittyy kuitenkin hankaluuksia, varsinkin jos tarkkuus rinnastetaan tosiasioiden muodostamiseen. Epävarmuus häviää tosiasioiden tieltä, mikä saattaa olla toivottu tulos tietyissä konteksteissa, mutta kaikki rauhanvälityksen pro-

sessit eivät hyödy siitä, että tarkkuutta yritetään rinnastaa tosiasioihin. Päinvastoin tällaiset yritykset saattavat vahingoittaa juuri sitä tilannetta, jota neuvottelija pyrkii parantamaan, ja näin ollen vaikeuttaa onnistuneen lopputuloksen saavuttamista. Kuitenkin rauhanvälittäjät ja osallistujat haluavat aina varmistaa, että he ymmärtävät tuossa tilanteessa esitettyjä kertomuksia puhujan aikeiden mukaisesti, toisin sanoen tarkasti. Tarkkuus ”tällä tavalla näen/näemme asioita” -tyyppisessä merkityksessä eroaa tarkkuudesta sen asiapainotteisessa, ”näin asiat ovat” -tyyppisessä merkityksessä.

Siinä missä joissakin rauhanvälitysmenettelyissä saatetaan korostaa tosiasioiden todentamista (siis että asiat ovat *näin* eikä toisin), aktiiviseen kuuntelemiseen perustuvassa rauhanvälityksessä keskitytään pikemminkin eriävien ja mahdollisesti ristiriitaisten kertomusten ymmärtämiseen. Vaikka konfliktin osapuolet saattavatkin olla eri mieltä siitä, miten sosiaalista todellisuutta tulisi parhaiten kuvailla, on tärkeää tunnustaa nämä eriävät näkemykset ja ymmärtää *miksi* asia on näin. Kerronnallinen avoimuus voi auttaa tällaisen ymmärryksen saavuttamisessa. On luultavasti tuskallista konfliktin osapuolten (mutta myös sovittelijan tai fasilitaattorin) kannalta kuunnella näkökantoja, jotka he torjuvat tai joita he jopa pitävät loukkaavina. Tällainen rauhanvälitys seuraa ja heijastaa konfliktia – usein väkivaltaista sel-laista – mutta se on myös itsessään konflikti, jossa usein heijastuu kertomusten yhteensopimattomuus (ks. Ross 2003). Kuitenkin kaikilla konflikteilla on sosiaaliset tehtävänsä, jotka rauhanvälittäjän tulisi paikantaa: ”konflikti on mekanismi, jonka kautta sopeutuminen uusiin olosuhteisiin voidaan saada aikaan” (Coser 1956, 128). Se voi olla ”positiivisesti toimiva” ja yhteiskunnallisia suhteita parantava asia, kunhan kaikki osallistujat hyväksyvät ”ne perusolelut, joihin suhde perustuu” (mt., 80). Sovittelijoiden on tehtävä nämä oletukset selväksi ennen sovittelua tai sen aikana, ja konfliktin osapuolten on päästävä sopimukseen niistä.

Tästä syystä aktiiviseen kuuntelemiseen perustuvassa rauhanvälityksessä on pitäydettävä tietyn kehyksen rajoissa ja kiellettävä sen *ulkopuolella* olevat kannat samalla, kun luodaan kerronnallista avoimuutta tämän kehyksen *sisällä*. Aktiivinen kuunteleminen on näin ollen keskustelutekniikka, jota ei tulisi rinnastaa moraaliseen tuomitsemiseen (siihen, että on olemassa vain yksi ”totuus”) eikä moraaliseen välinpitämättömyyteen (engl. *moral indifference*) (siihen, että kaikkia kertomuksia pidetään yhtä arvokkaina) (ks. Bauer 2018). On vaikeaa ja mahdollisesti vaarallista arvioida sitä, kuinka hyvin kertomukset noudattavat annettua kehystä, sillä jotkut osapuolet saattavat mieltää tämän arvioinnin vaientavaksi tai sensuroivaksi teoksi. Niin kauan kun rauhanvälittäjä ja osapuolet onnistuvat määrittämään tällaisen kehyksen, voivat eriävät näkökulmat sekä eri kertomukset erilaisista elämismaailmoista esiintyä rinnakkain ja sovussa. Vaikka CCC:issä ei tähdätä yhteisymmärryksen löytämiseen osapuolten välillä, mikään niissä ei myöskään täysin estä tällaisen ratkaisun saavuttamista.

Lisäksi näkökannat voidaan selvittää vain suhteessa siihen kontekstiin, josta ne ovat syntyneet ja jota ne heijastavat. Vaikka sovittelija ei olisi ensisijaisesti kiinnostunut tosiasioiden todentamisesta, saattavat merkityksen muodostamisprosessit johtaa kertojien näkökulmasta tulokseen, jota nämä myöhemmin pitävät pikemminkin tosiasioina (jotka eivät ole neuvoteltavissa) kuin (neuvoteltavissa olevina) mielipiteinä. Sovittelijoiden on myös oltava tietoisia siitä dynamiikasta, jonka kautta neutraalit esiintymät muuttuvat kertojien näkökulmasta kii-

reellisimmiksi, merkittävämmiksi ja vähemmän neuvoteltavissa oleviksi *tapahumiksi*. John Winsladen, Gerald Monkin ja Alison Cotterin (1998, 38) mukaan ”osa näistä tarinoista kiertää paikallisesti, kun taas toiset ovat kaikkialle leviäviä diskursseja esimerkiksi sukupuolesta, yhteiskuntaluokasta sekä rodusta”. Näin ollen konteksti on käsite, jossa toisistaan jyrkästi eroavat tarinat saattavat kaikki vaikuttaa perustelluilta. Esimerkiksi siinä missä rauhanvälityksen ammattilaiset saattavat käsittää tietyn tilanteen yleisellä tasolla vaikkapa ”kylmän sodan jälkeisenä tilanteena”, voivat yksittäisten tarinankertojien tarinat juontua henkilökohtaisista, alueellisista, paikallisista tai historiallisesti etäisemmistä konteksteista. Koska eri yksilöt ja ryhmät todennäköisesti tulkitsevat samaa (tai ulkopuolisen näkökulmasta samalta vaikuttavaa) kontekstia eri tavalla, täytyy rauhantekijöiden kohdella kuulemiaan tarinoita tasaveroisina: he eivät saa asettaa yhtäkään rauhanvälitysprosessin aikana syntyvää kertomusta etusijalle, ja heidän täytyy suhtautua tasapuolisesti kaikkiin kertoihin ja kohdella heitä samalla empatialla riippumatta siitä, hyväksyvätkö he näiden yksittäiset tarinat. Aktiivinen kuunteleminen tarkoittaa siis epävarmuuden ja ristiriitaisuuksien sietämistä ainakin rauhanvälityksen aikana. Selkeät kategoriat, jotka perustuvat muun muassa ”totuuden” ja ”valheen”, ”hyvän” ja ”pahan” tai ”pahantekijöiden” ja ”uhrien” kaksijakoisuuteen, saattavat auttaa keskustelun rakentamisessa. Kuitenkin ne usein epäonnistuvat yhteiskunnallisen todellisuuden monimutkaisuusien esiin tuomisessa. Jos niitä käytetään kaavamaisena ohjeena keskustelun ohjaamisessa, ne saattavat jopa johtaa keskustelun epäonnistumiseen.

Aktiivinen katsominen

CCC:t muodostuvat monimutkaisista sosiaalisista kohtaamisista ja moniaistisista kokemuksista, joissa neuvottelijat ja konfliktien osapuolet käyttävät kaikkia aisteja kommunikoinnissaan ja toistensa hahmottamisessa. Tällaisessa tilanteessa tarvitaan sovittelijalta ”esteettistä tajua”, jota hän voi hyödyntää ”siirtyessään vastaanottavaisuuden tilaan, jossa hän osaa arvostaa, miten monella tasolla merkitys välittyy sanojen, lauseiden, kuvien ja vertauskuvien kautta” (Cohen 1997, 288). Vastaanottavaisuus vaatii kykyä tulkita niin sanoja kuin hiljaisuusiakin; siinä on kyettävä ymmärtämään sitä, mitä sanotaan suoraan, rutiininomaisesti, epäröiden, vertauskuvien tai epäsuorasti sekä myös sitä, mikä jää sanomatta. Vaatimukset eivät myöskään lopu tähän. Sanalliseen viestintään painottuvissa rauhanvälityksen lähestymistavoissa ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta jätetään olennaisia osia pois ja heidän kykyään ilmaista itseään rajoitetaan. Keskittyminen rauhanvälitysprosessissa pelkkään puhuttuun tai kirjoitettuun kieleen (tai kehonkieleen) ei riitä. Ihmiset ovat kautta historian käyttäneet – ja käyttävät edelleenkin – kertomustensa rakentamisessa monenlaisia ilmaisutapoja, mukaan lukien visuaalisia tapoja. Siksi kannatamme kuvien sisällyttämistä rauhanvälitykseen ja ehdotamme *aktiivoista katsomista* sovittelukäytäntönä, jossa on mukana kuvia ilmaisutapana ja merkityksen muodostamisprosessessa edistävänä välineenä ja jossa hyödynnetään spesifejä kuvien ominaispiirteitä. Aktiivinen katsominen viittaa sekä konfliktinratkaisun lähestymistapaan että sovittelijan keskustelutekniikkaan. Sen pohjana on ymmärrys konfliktin transformaatiosta, joka perustuu pikemminkin erilaisuuden ja monitulkintaisuuden arvostamiseen kuin samalaisuuteen ja ongelmanratkaisuun. Koska kieli on monesti keskeisessä asemassa rauhanvälityksessä, on erityisen tärkeää pohtia sanan ja kuvan välistä suhdetta. Jos fasilitaattorit pää-

tyvät CCC:issä käyttämään kuvia rauhanvälityksessä, heidän tulisi olla tietoisia sekä kuvien että sanan ja kuvan välisen suhteen monimutkaisuuksista ja mahdollisista virhepäätelmistä, joita ei voida täysin ymmärtää kiinnittämättä huomiota alla esitettyyn neljään (osittain limittyvään) käsitteeseen. Nämä käsitteet ovat tilanteiden ja kuvien *sanoinkuvaamattomuus* (engl. *ineffability*) sekä *likimääräistäminen* (*approximation*), *vaikeastitavoitettavuus* (*elusiveness*) ja *yhteneväisyydet* (*commonalities*). Ne auttavat meitä arvostamaan ja siten hyödyntämään kerrottua avoimuutta, monitulkintaisuutta ja epävarmuutta. Tämä on tietenkin provokaatio: konfliktin osapuolet (mukaan lukien sovittelijat) yleensä haluavat varmuutta sekä sitä, että heidän näkökantansa saa vahvistuksen. Kuitenkin monissa tilanteissa avoimuus – tietyissä rajoissa – ja monitulkintaisuus kuvaavat paremmin sosiaalisen todellisuuden monimutkaisuuksia sekä sitä, kuinka epävarmoja monet keskustelun aikana esille nousseet yksilöiden ja ryhmien näkökannat lopulta ovat.

Sanoinkuvaamattomuus (engl. *ineffability*): Osallistujat kohtaavat CCC:issä monia tilanteita, joissa heidän on vaikeaa tai mahdotonta saada viestiään puettua sanoiksi. Hyvä esimerkki tällaisesta puheenaiheesta on tuskallinen kipu, jonka kuvaamista sanoin tai havainnollistamista sanotaan usein mahdottomaksi (ks. Scarry 1985). Muita esimerkkejä ovat viha ja muut tunteet, joita voidaan kaikkia pitää väkivaltaisen konfliktin seurauksina (Pia 2013). Kuva voi tällaisissa tilanteissa auttaa, jos osallistujat eivät lähesty sitä sanoin (eli muilla kuin kuvan omilla ehdoilla) vaan käsittelevät sitä sellaisenaan *sitä ymmärtäen* ja antaen sen puhua omasta puolestaan. Kuva puhuttelee eri ihmisiä eri tavalla, ja tämän asian tunnistaminen on juuri se, mihin CCC pyrkii.

Kuussa – tai ainakin osassa niistä – on jotain, jota on mahdotonta kuvata täydellisesti sanoin, vaikka kuinka yrittäisi: miten saamme puettua sanoiksi katsomamme kuvan henkisen vaikutuksen meihin tai sen herättämän tunteen meissä, varsinkin jos se laukaisee traumaattisia muistoja? Miten ilmaisemme sitä painoarvoa, jonka annamme tietylle oman tai muiden elämän (tai elämän osan) visuaaliselle esitykselle? Kuten Mark Reinhardt (2007, 25) kysyy, ”eikö kuvissa olekin jotain, joka torjuu kaikki yritykset vangita merkitystä kielen muotteihin?” Ja jos niin on, eikö tämä ’jokin’ ole juuri se, joka aiheuttaa väärintulkintoja? Tätä ongelmaa ei kuitenkaan esiinny CCC:issä, sillä niissä ei tähdätä merkityksen vangitsemiseen. Lisäksi väärintulkinta on vieras käsite CCC:issä, koska se vaatii yhteisymmärrystä kuvan oikeasta tulkinnasta – konsensusta, jota ei tavoitella eikä pidetä absoluuttina. Tässä taas on tärkeää, että sovittelija ja konfliktin osapuolet onnistuvat määrittämään kehyksen, jonka ulkopuolelle voidaan jättää tietyt (visuaaliset) näkökannat. Muuten kuvan sanoinkuvaamattomuus voi vaarantaa rauhanomaisen keskustelun.

Likimääräistäminen (engl. *approximation*): filosofi Walter Benjamin (2008a, 27) tulkitsee Eugène Atgetin valokuvia 1900-luvun Pariisin hylätyistä kaduista ”todisteena historiallisesta prosessista [saks. *Prozess*]”, jolle ”vapaasti virtaava pohdiskelu” (engl. *free-floating contemplation*) ei enää sopinut. Sen sijaan tiedot oli kaiverrettava ja jäljitettävä valokuviin, jotta merkitys voitaisiin kiinnittää niihin ja voitaisiin estää ”jää[mästä] kiinni likimääräisyyteen” (Benjamin 2008b, 294). Benjamin rinnasti Atgetin valokuvat rikospaikan valokuviin. Puhuessaan todisteesta hän esitti tässä kontekstissa positivistisen käsityksen valokuvista, mutta väitti todisteen

löytyvän ei kuvasta vaan siihen liittyvästä johtolangasta (engl. *accompanying inscription*), jonka hän siten ylensi valokuvan ”olennaisimman osan” asemaan (Benjamin 2008b: 295). Toisaalta likimääräistäminen on juuri sitä, mitä halutaan CCC:issä hyödyntää, sillä menetelmässä tunnustetaan, että koskaan ei tiedetä tarkalleen sitä, mitä kuva ”oikeasti” näyttää tai merkitsee, eikä kuvien ”merkityksen epävakaus” (Rubinstein 2010, 199) ole kesytettävissä.

Vaikeastitavoitettavuus (engl. *elusiveness*): Kuvat ovat vaikeasti tavoitettavia; ne ”eivät ’taukoita’ ...! Ne ’antavat ymmärtää, ’ehdottavat’, ’vihjailevat’ tai jotain” (Wenders & Zournazi 2013, 38). ”Ei ole selvää,” W. J. T. Mitchell (2005, 140) selittää, ”että [kuvat] oikeastaan ’sanoivat’ mitään”, vaan ne pikemminkin ”välittävät ei-diskursiivista, ei-sanallista tietoa, joka on usein melko monitulkintainen minkä tahansa toteamuksen suhteen”.¹⁰ Esimerkiksi ”valokuva jättää sijaa useille kertomuksille ja tarinan juonille suosimatta yhtäkään niistä jonkin ennalta määritetyn ’totuuskäsityksen’ perusteella” (Rubinstein & Sluis 2013b, 24). Sen sijaan, että valokuva ”asettaa päälle ulkoapäin havaitun kuvan, se pyrkii tuomaan esiin moninaisuuksia ja monitulkintaisuuksia” (Bleiker 2001, 528). CCC:illä on luontainen ”poliittisen toimijuuden potentiaali, joka riippuu tulkintojen, monitulkintaisuuksien ja erilaisuuksien lukuisuuden mahdollisuudesta” (Rubinstein & Sluis 2013a, 154). Ne vetoavat siis kuvien merkityksen moninaisuuteen, johon kuuluvat myös ”tahattomat sivumerkitysten keskittymät” (MacDougall 1998, 68). Toisin kuin sanoinokuvaamattomuus, vaikeastitavoitettavuus ei viittaa sanallisiin rajoituksiin vaan siihen sanoiksi puuttavien ja samanarvoisten tulkintojen lukuisuuteen, joka aina nousee kuvista ja jota ei haluta CCC:issä pelkistää yhteen sitovaan kertomukseen. Juuri niiden luontaisten monitulkintaisuuksien ja väistämättömän runsasmerkityksisyyden takia kuvat ovat osuva tapa välittää kertomuksia ja tuoda niihin uutta monitasoisuutta.

Yhteneväisyydet (engl. *commonalities*): David MacDougall (1998, 257) väittää, että ”kuvat ja kirjalliset tekstit eivät ainoastaan kerro asioista eri tavalla, vaan ne kertovat eri asioita”: puhutussa tai kirjoitetussa kielessä pidetään itsestään selvänä sitä, mikä on *yleistä*, kun taas *yksityiskohtia* korostetaan. Sen sijaan yksityiskohdat näkyvät kuvissa aina yleiseen taustaansa upotettuna, jolloin kuvat edustavat yhtä aikaa sitä yleistä ja yksityiskohtaista, sitä keskeistä ja perifeeristä sekä niitä erilaisuuksia ja yhteneväisyyksiä, jo(i)ta kuvissa esiintyy. Elokuvat ja muut visuaaliset esitykset:

toistavat jatkuvasti niitä yleispiirteitä, jotka pitävät yksityiskohdat sisällään. Näihin muotoihin kuuluvat muun muassa ne ihmisenä olemisen jaetut piirteet, joita pidetään itsensänselvyytenä ja jotka siten jätetään yleensä pois kirjallisista etnografisista kuvauksista [...]. Kuvittele joutuvasi joka kerta kirjoittamaan henkilöä mainitessasi, että hän käveli kahdella jalalla, hänellä oli pää, kasvot, kaksi kättä ja niin edelleen. Kuitenkin jokainen kuva ihmisestä kertoo selkeästi ja tarpeettomasti tämän. (MacDougall 1998, 246.)

Samaten ihmiset tapaavat kuvasta puhuessaan korostaa yksityiskohtia yleispiirteiden sijaan: koska ”valokuvat sisältävät ilmeisesti kuvia ihmisistä ja heidän fyysisistä ominaispiirteistään, joskus ihmiset kertovat niistä (esimerkiksi kuvassa esitetyistä asioista) *vähemmän* kuin mitä he muuten kertoisivat, sillä heillä ei tunnu olevan mitään varsinaista tarvetta selittää

10 Tämä huomio on entistä tärkeämpi digiaikana, jolloin digitaaliset kuvat esiintyvät samanaikaisesti ja peräkkäin eri muodoissa sen sijaan, että ne olisivat muuttumattomia (Lister 2013, 8).

niitä” (Mason & Davis 2009, 594–595). Täten kuvista käydyissä keskusteluissa esiintyy usein sama kerronnallinen yksinkertaistaminen kuin keskusteluissa ilman kuvia; molemmissa tapauksissa ihmisyyden yhteneväisyydet jäävät hämärään peittoon (ks. Möller 2019, 255–257). CCC:issä on puolestaan erittäin tärkeää tunnustaa nämä yhteneväisyydet ja näin ollen antaa tilaa kertomusten monitahoisuuksien tarkastelulle, sillä se auttaa meitä ymmärtämään, että kaikista ryhmiä jakavista seikoista huolimatta ryhmien väliltä löytyy aina jotain yhteistä. Tämä ymmärrys on se, joka auttaa estämään erilaisuuden (engl. *alterity*) muuttumista Toiseudeksi (*Otherness*) ja muita ihmisiä muuttumasta (ontologisiksi) Toisiksi, joiden kanssa on mahdollonta päästä yhteisymmärrykseen. Rauhavälittäjät ja sovittelijat voivat käyttää ihmisyyden yhteispiirteiden kuvastoa eri ryhmien välisen kuilun kaventamiseen sekä pyrkimykseen kohti ryhmien *osittaista* samastumista toisiinsa: erimielisyys jossakin asiassa ei tee mahdolltomaksi yksimielisyyden saavuttamista muualla, mikä puolestaan antaa mahdollisuuden kiistanalaisien asioiden käsittelyyn uudelleen.

Kuvien ja niiden yhteiskunnallisen toiminnan ja vaikutuksen ymmärtäminen auttaa meitä arvostamaan niiden luontaista monitulkintaisuutta, ja sen avulla konfliktin osapuolet pystyvät tuomaan lisää monitahoisuutta niin omiin kuin muidenkin osapuolten kertomuksiin. Jotta tämä voisi toimia, täytyy rauhavälittäjän olla tietoinen siitä, miten kuvat toimivat eri tavalla kuin sanallinen kieli. Näin ollen emme voi pelkästään puhua kuvista, vaan meidän on myös oltava tietoisia siitä, mitä tapahtuu käännosten, vääristelyjen sekä itsestäänselvyyksinä ja mainitsemisen kannalta tarpeettomina pitämiemme näkökulmien suhteen. Tämä vaatii tietoa niistä hyödyistä ja haitoista, jotka liittyvät kuvien käyttöön rauhavälityksessä. Ymmärrys kuvien luontaisesta monitulkintaisuudesta auttaa lähestymään niitä avoimin mielin sekä aktiivisesti pohtimaan niiden osuutta kertomusten moniselitteisyyden lisäämisessä. Aktiivinen katsominen on täten rauhantekijöitä hyödyttävä taito.

Kuvat rauhavälityksessä: loppuehdotukset

Yllä olevien keskustelujen jatkoksi toivomme, että rauhankentän ammattilaiset ja rauhantyöläiset suhtautuisivat avoimesti kuvien sisällyttämiseen työhönsä, uskoisivat kuvien rauhansovittelijaksiin sekä käyttäisivät kuvien luontaisia monitulkintaisuuksia moniäänisempien kertomusten kehittämiseen. Rauhantyöläisten tulisi taata ihmisille mahdollisuus kertoa tarinoitaan kuvien avulla ja niiden kautta. Tapa, jolla tämä tulisi tehdä, riippuu kontekstista ja on siten tuskin yleistettävissä. Koska artikkelimme tarkoitus on käynnistää keskustelua tutkijoiden ja rauhantyöläisten välillä, annamme vain muutamia käytännön ehdotuksia.

Yllä olevasta keskustelusta tietoiset ja aktiivisen katsomisen taitavat rauhansovittelijat voisivat kutsua CCC:n osallistajat jakamaan keskenään kuvia tietystä sovittelijan etukäteen valitsemasta teemasta. Vaihtoehtoisesti osallistajat voisivat itse oma-aloitteisesti päättää siitä, mitä kuvia he pitävät annetussa kontekstissa tärkeinä. Kuvat voitaisiin asettaa koko tilaisuuden keskipisteeksi. Koska kuvien vaikeasti tavoitettava luonne tekee niistä puhumisen hankalaksi, ehdotamme, että kuvien annetaan puhua omasta puolestaan. Näin rajoitetaan sitä mahdollisuutta, että merkitys lyödään lukkoon liian helposti. Kuvien omien kertomusten annetaan kehkeytyä niine sivumerkityksineen, joista kuvat alun perin valinneet osallistajat

eivät itse ole tietoisia. Lisäksi diskursiiviseen käsittelyyn voitaisiin ottaa CCC:n aihepiiriä käsitteleviä näyttelyjä tai sosiaalisen median sisältöjä. Visuaalisia kuvia ei kuitenkaan tulisi määritellä tällaisessa toiminnassa liian kapeasti – pelkästään valokuvien, maalausten tai elokuvien lisäksi niihin tulisi sisällyttää myös muita visuaalisen esityksen keinoja, kuten tanssi ja esitykset. Tarvitaan lisää tutkimusta, jossa tartutaan entistä huolellisemmin ja yksityiskohtaisemmin kysymykseen siitä, miten kuvien sisällyttäminen rauhanvälitykseen voidaan toteuttaa käytännössä.

On tärkeää ottaa huomioon se, että niin osallistujat kuin sovittelijatkin voivat määrittää kuvat *epäsopiviksi* tietyssä kontekstissa ja näin ollen luoda kehykset, joiden sisällä kerronnallista avoimuutta arvostetaan ja joiden ulkopuolelle sama arvostus ei ulotu. Normatiivisille arvioille saattaa siis olla tarvetta. Normit, kuten hyvät tavat ja hyvä maku, voivat kuitenkin toimia rajoittavina tekijöinä riippuen siitä, mihin auktoriteettiin vedotaan niitä oikeutettaessa. Kuten Susan Sontag (2003, 68) toteaa, esimerkiksi ”tuomiot ’hyvästä mausta’ ovat ”normeina aina sortavia, kun niihin vetoavat instituutiot” ja instituutioiden edustajat.

Yleisesti vallitsee vahva epäluulo sitä kohtaan, että kuvat pystyvät välittämään merkitystä kieleen tukeutumatta. Kuviin suhtaudutaan usein epäillen ja niitä pidetään toissijaisina tekstiin verrattuna sekä journalismissa että poliittisessa viestinnässä. Siinä missä kuvien asema kansainvälisessä politiikassa on jo vahvistunut, tähänastisessa rauhanvälityksessä kuvat ovat jääneet laajasti huomiomatta. Samalla huomiotta on jäänyt myös niiden mahdollinen osuus rauhanprosessien edistämisessä. Olemme väittäneet, että jotkin kuvien ominaisuudet tekevät niistä sopivia rauhanprosessien ja rauhan edistämisessä. Korostamme kuvien sanoinkuvaamattomuuden sekä luontaisen monitulkintaisuuden roolia. Lisäksi annamme yksilöille työkaluja, joilla he voivat kuvallista kerrontaa hyödyntävissä konstellaatioissa (CCC) ilmaista ja käsitellä lisää kuviin liittyvää monitahoisuutta sekä omissaan että muiden kertomuksissa. Kuvien monitulkintaisuus on toisaalta etu niille, jotka tahtovat korostaa tietyn tilanteen avoimuutta, ja toisaalta haitta niille, jotka kannattavat tiukkaa ja joustamatonta politiikkaa. Aktiivisen katsomisen soveltaminen ja kuvien ominaisuuksien ottaminen käyttöön ovat kuitenkin lupaavia askelia rauhanvälityksen uusien suuntauksien tutkimiseen.

John Winsladen ja Gerald Monkin (2008, 219) tapaan olemme tietoisia siitä, että ”missä tahansa kertomuksessa tai mallissa joudutaan jättämään jotkin asiat pois, vääristelemään niitä, suosimaan niitä muiden kustannuksella sekä ahtamaan ne niille huonosti sopiviin kategorioihin pelkästään yhtenäisyyden säilyttämiseksi”. Tämä pätee myös omaan kertomukseemme. Lisäksi tätä kertomusta muovaa sosiaalinen ja kulttuurinen ympäristömme; siihen on vaikuttanut se, keitä me olemme ja miten meistä tuli juuri tällaisia kuin olemme tai luulemme olevamme. Näin ollen tapa, jolla korostamme monitahoisuutta, kerronnallista avoimuutta ja erilaisuutta heijastaa elämismaailmaamme. Sen perusteella ”etsi[mme] tapoja uudelleenarvioida” (Hinton ym. 2019, xviii) nykyisiä rauhanvälityskäytäntöjä samalla, kun tiedostamme, että nämä käytännöt ja pohdintamme ovat kietoutuneina useisiin eri ontologisiin ja epistemologisiin oletuksiin. Olemme tässä artikkelissa ehdottaneet uutta, nykyisiä rauhanvälityksen yleisiä käsitteistyksiä kyseenalaistavaa näkökulmaa rauhanvälitykseen ja kuvien rooliin rauhanvälityksessä. Rauhantyöläisille soveltava visuaalinen rauhantutkimus tarjoaisi eräänlai-

sia havaintopisteitä, joista he voivat arvioida ideoidemme sovellettavuutta omassa työssään. Pidämme näin ollen tätä artikkelia lähtökohtana toivottavasti karttuvalle kokoelmalle jatkuvasti kehittyviä rauhanvälityksen ajattelu- ja menettelytapoja.

Lähteet

- Bauer, Thomas (2018): *Die Vereindeutigung der Welt: Über den Verlust an Mehrdeutigkeit und Vielfalt*. Ditzingen: Reclam.
- Benjamin, Walter (2008a): "Little history of photography". Teoksessa: M.W. Jennings, B. Doherty & T.Y. Levin (toim.) *The work of art in the age of its technological reproducibility, and other writings on media*. Cambridge: Belknap Press, 274–298.
- Benjamin, Walter (2008b): "The work of art in the age of its technological reproducibility (second version)". Teoksessa: M. W. Jennings, B. Doherty & T. Y. Levin (toim.) *The work of art in the age of its technological reproducibility, and other writings on media*. Cambridge: Belknap Press, 19–55.
- Bleiker, Roland (2001): "The aesthetic turn in international political theory". *Millennium*, 30(3), 509–533.
- Bleiker, Roland (toim.) (2018): *Global visual politics*. Lontoo: Routledge.
- Brigg, Morgan & Roland Bleiker (2011): "Postcolonial conflict resolution". Teoksessa: M. Brigg & R. Bleiker (toim.) *Mediating across difference: Oceanic and Asian approaches to conflict resolution*. Honolulu: University of Hawai'i Press, 19–37.
- Chan, Stephen (2011): "Conclusion: Mediating the mediation with difference". Teoksessa: M. Brigg & R. Bleiker (toim.) *Mediating across difference: Oceanic and Asian approaches to conflict resolution*. Honolulu: University of Hawai'i Press, 270–274.
- Cobb, Sara (2013): *Speaking of violence: The politics and poetics of narrative in conflict resolution*. New York: Oxford University Press.
- Cohen, Cynthia (1997): *A poetics of reconciliation: The aesthetic mediation of conflict*. PhD Dissertation. University of New Hampshire.
- Coser, Lewis (1956): *The functions of social conflict*. New York: The Free Press.
- Couldry, Nick (2000): *Inside culture: Re-imagining the method of cultural studies*. Lontoo: SAGE.
- Dziatkowicz, Paul, Christina Buchhold, Elodie Convergne, Jonathan Harlander & Tinahy Andriamasomanana (2016): *Oslo forum 2016 report: Adapting to a new conflict landscape*. <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Oslo%20Forum%202016%20Meeting%20Report.pdf>, 7.12.2021.
- Engel, Antonia & Benedikt Korf (2005): *Negotiation and mediation techniques for natural resource management*. Rooma: FAO. https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/NegotiationandMediationTechniquesforNaturalResourceManagement_FAO2005.pdf, 7.12.2021.
- Fairey, Tiffany (2021): "Participatory, community, and citizen photography as peace photography". *Image & Peace: Exploring Visual Culture and Peace*, 11.11.2021. <https://www.imageandpeace.com/2021/11/11/participatory-community-and-citizen-photography-as-peace-photography/>, 7.12.2021.
- Fisher, Roger & William Ury (2012): *Getting to YES: Negotiating an agreement without giving*. Lontoo: Random House Business Books.
- Folger, Joseph P. & Dan Simon (2017): "Transformative mediation: Illustrating a relational view of conflict intervention". Teoksessa: A. Georgakopoulos (toim.) *The mediation handbook: Research, theory, and practice*. New York: Routledge, 73–86.
- Föllmer, Moritz (2016): *"Ein Leben wie im Traum": Kultur im Dritten Reich*. München: C.H. Beck.
- Galtung, Johan (1964): "An editorial". *Journal of Peace Research*, 1(1), 1–4.
- Hinton, Alexander Laban, Giorgio Shani & Jeremiah Alberg (2019): "Introduction: Rethinking peace studies". Teoksessa: A. L. Hinton, G. Shani & J. Alberg (toim.) *Rethinking peace: Discourse, memory, translation, and dialogue*. Lontoo: Rowman & Littlefield International, xiii–xxxii.

- Hirsch, Marianne (2012): *The generation of postmemory: Writing and visual culture after the holocaust*. New York: Columbia University Press.
- Hojić, Aida (2014): "The origins of 'post-conflict'". Teoksessa: C. Gagnon & K. Brown (toim.) *Post-conflict studies: An interdisciplinary approach*. Lontoo: Routledge, 19–38.
- Jones, Tricia S. & Andrea Bodtker (2001): "Mediating with heart in mind: Addressing emotion in mediation practice". *Negotiation Journal*, 17(3), 217–244.
- Kelly, Edward J. & Natalija Kaminskiene (2016): "Importance of emotional intelligence in negotiation and mediation". *International Comparative Jurisprudence*, 2(1), 55–60.
- Kelman, Herbert C. & Ronald J. Fisher (toim.) (2016): *Herbert C. Kelman: A pioneer in the social psychology of conflict analysis and resolution*. Cham: Springer.
- Kleiboer, Marieke (1996): "Understanding success and failure of international mediation". *Journal of Conflict Resolution*, 40(2), 360–389.
- Kriesberg, Louis (2015): *Realizing peace: A constructive conflict approach*. Oxford: Oxford University Press.
- Lehti, Marko (2019): *The era of private peacemakers: A new dialogic approach to mediation*. Houndmills: Palgrave Macmillan.
- Lister, Martin (2013): "Introduction". Teoksessa: M. Martin Lister (toim.) *The photographic image in digital culture*. Lontoo: Routledge, 1–21.
- MacDougall, David (1998): *Transcultural cinema*. Princeton: Princeton University Press.
- Mac Ginty, Roger (2013): "Indicators+: A proposal for everyday peace indicators". *Evaluation and Program Planning*, 36(1), 56–63.
- Mac Ginty, Roger (2014): "Everyday peace: Bottom-up and local agency in conflict-affected societies". *Security Dialogue*, 45(6), 548–564.
- Mason, Jennifer & Katherine Davies (2009): "Coming to our senses? A critical approach to sensory methodology". *Qualitative Research*, 9(5), 587–603.
- Mitchell, W. J. T. (2005): *What do pictures want: The lives and loves of images*. Chicago: University of Chicago Press.
- Möller, Frank (2013): *Visual peace: Images, spectatorship, and the politics of violence*. Houndmills: Palgrave Macmillan.
- Möller, Frank (2019): *Peace photography*. Houndmills: Palgrave Macmillan.
- Möller, Frank (2020): "Photography and peace". Teoksessa: O. Richmond & G. Visoka (toim.) *The Palgrave encyclopedia of peace and conflict studies*. Houndmills: Palgrave Macmillan. DOI: 10.1007/978-3-030-11795-5.
- Pentikäinen, Antti (2015): "Reforming UN mediation through inclusion of traditional peacemakers". *Development Dialogue*, 63(3), 67–76.
- Pia, Emily (2013): "Narrative therapy and peacebuilding". *Journal of Intervention and Statebuilding*, 7(4), 476–491.
- Reinhardt, Mark (2007): "Picturing violence: Aesthetics and the anxiety of critique". Teoksessa: M. Reinhardt, H. Edwards & E. Duganne (toim.) *Beautiful suffering: Photography and the traffic in pain*. Williamstown: The University of Chicago Press, 13–36.
- Rogers, Carl R. & Richard E. Farson (1987): "Active listening". Teoksessa: R. G. Newman, M. A. Danzinger & M. Cohen (toim.) *Communicating in business today*. Lexington: D.C. Heath & Company.
- Ross, Marc Howard (2003): "Competing narratives and escalation in ethnic conflicts: The case of the holy sites in Jerusalem". *Sphera Publica*, 3, 189–208.
- Rubinstein, Daniel (2010): "Tag, tagging". *Philosophy of Photography*, 1(2), 197–200.
- Rubinstein, Daniel & Katrina Sluis (2013a): "Concerning the undecidability of the digital image". *Photographies*, 6(1), 151–158.

- Rubinstein, Daniel & Katrina Sluis (2013b): "The digital image in photographic culture: Algorithmic photography and the crisis of representation". Teoksessa: M. Lister (toim.) *The photographic image in digital culture*. Lontoo: Routledge, 22–40.
- Salem, Richard A. (1982): "Community dispute resolution through outside intervention". *Peace & Change*, 8(2–3), 91–104.
- Scarry, Elaine (1985): *The body in pain: The making and unmaking of the world*. Oxford: Oxford University Press.
- Småberg, Maria (2009): "Witnessing the unbearable: Alma Johansson and the massacres of the Armenians 1915". Teoksessa: K. Aggestam & A. Björkdahl (toim.) *War and peace in transition: Changing roles of external actors*. Lund: Nordic Academic Press, 107–127.
- Sontag, Susan (2003): *Regarding the pain of others*. New York: Farrar, Straus & Giroux.
- Stewart, Katherine A. & Madeline M. Maxwell (2010): *Storied conflict talk: Narrative construction in mediation*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Wenders, Wim & Mary Zournazi (2013): *Inventing peace: A dialogue on perception*. Lontoo: I.B. Tauris.
- Winslade, John M. & Gerald Monk (2006): "Does the model overarch the narrative stream?". Teoksessa: M. S. Herrman (toim.) *The Blackwell handbook of mediation: A guide to effective negotiation*. Malden: Blackwell Publishing, 217–227.
- Winslade, John & Gerald Monk (2008): *Practicing narrative mediation: Loosening the grip of conflict*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Winslade, John, Gerald Monk & Alison Cotter (1998): "A narrative approach to the practice of mediation". *Negotiation Journal*, 14(1), 21–41.
- Yhdistyneet kansakunnat (2012): Tehokkaan rauhanvälityksen ohjeistus. 25.6.2012. https://um.fi/documents/35732/48132/tehokkaan_rauhanvalityksen_ohjeistus_yhdistyneet_kansakunnat_25.pdf, 7.12.2021.

Applied Visual Peace Research: Images, Mediation and Active Looking

Rasmus Bellmer & Frank Möller

Visual Peace Research thinks with and through images about peace. It asks: How can peace be visually represented? But it also asks: How can images contribute to peace? Based on insights derived from Visual Peace Research, we advance in this article the notion of active looking in peace mediation: a visual-discursive mediation practice that includes images as a mode of expression and contribution to meaning-making processes, capitalizing on specific characteristics of images, especially regarding the relationship between visual images and verbal language. Inspired by the concept of active listening and narrative approaches to mediation, we propose active looking as an approach to conflict mediation and a mediation skill derived from an understanding of conflict transformation that appreciates openness, difference, and ambiguity. This article presents a first attempt to translate theoretical debates into more practical approaches, developing a theoretically informed applied visual peace research that is relevant for both academic peace researchers and practitioners.

Keywords: Applied Visual Peace Research, peace mediation, active looking, conflict conversation constellation

Critical Military Studies is Needed in Finland

Noora Kotilainen & Susanna Hast

In the article we introduce the field of *Critical Military Studies* and its viewpoints in the context Finnish militarism and militarization. We discuss expressions of militarism and militarization in Finland and outline directions for future research. The article aspires to arouse discussion on militarization and the exceptional nature of military power in the Finnish society in order to open up space for more open versatile and critical research on militarism in the Finnish context. We introduce international research in the field of Critical Military Studies and bring forth some topical themes through which militarism and militarization may be scrutinized. These include militarization of everyday, branding of war and military operations, gender and posthuman approach.

Keywords: Critical Military Studies, militarism, Finland, security politics, war